

Altres formacions paral·leles

En -er -ARIUS

B) Riu Merder.

1) Afl.dr.de la Tet, on desemboca davant de Rià, Cfl. (Alart, *Bu.So.Agr.Pyr.Or.* x, 69); 958: «ripa *Merdariū*» (*Cat. Car.* II, 96,2): 959: loco q.vocant «*Rivo Merdario*» (Alart, *Cart.Rouss.* 22).

2) A Cerdanya: prop de Bolvir: 978: «*rivo Merdero*»; 1070: «*rio meritabile* qui scurrit per *Bolvin*» (Balari, 120).

3) A Segarra: 1048: *rivo Merdario*: 1066: id.; 1067: «*rivum Merden*»; 1099, en l'acte de consagració de l'esgl. de Guissona: «*rivo Meritario*» (Balari, 119).

4) El més conegut és el *Meder*, que passa pels afores de Vic; és un afl. esq. del Gurri, al qual desemboca, poc aigües avall de la ciutat. Verdaguer descriu com «les noyes vigatanes --- asegedetes en los pedrissos de vora del *Mader*» «després baixen a banyar-s'hi» (*Inéd.* Casac. 1865, 170 n. 3 i 175 n. 14).²

Es comprèn que situacions com aquesta, que s'hi produïen sovint, feien imperiós l'ús de la forma eufèmica *Meder*, adulteració de *Merder*. El mateix mòbil ha actuat sobre el determinatiu de l'esgl. i poble veïns Sta. Eulàlia de *Riuprimer*, que igualment fou en l'origen, de *Riu-merder*: 1041: Sta. Eulàlia de *Rio Meritabile*, 1068: Sta. Eul.de rivo *Meridario* (Balari, 120); c. 1210: S.E.d.R.*Meritabile*. En la forma moderna de *Riuprimer* s'hi ha ficat l'antònim *prim*, antiga-ment 'fi, refinat' empeltant-hi la terminació de l'altre.

5) Altre a Segarra, entre Prats de Rei i Torà. 1131 «*Castellum Follit de Rio Meritabile* et Ferran et Malacara» (*MarcaH.* 1274.38). Nom determinatiu que després fou substituït per l'equivalent Castellfollit de *Riu Bragós* (derivat de *brac* 'excrement fangós').

6) En el Bearn: *Le Merdè*, nom de dos riuets, no lluny a l'O. de Pau. 1581: «l'arriu *Merder* qui vien deus fossats de la ville de Morlaas» (P.Raymond, *Di.To.B.Byr.*): context que ens mostra com, igual que el de Vic i els altres, passen arran d'una població gran, on és inevitable que hi trabuquin porqueries.

Amb altres sufixos. *Riu Merdàs* (oït *mærdás* a Gombrèn 1926), afl. dr. del Freser, que desemboca vora St. Llorenç de Campdevàno, (*GGC*, 49; *B.A.Exc.C.* XI, 281; Balari, 126); és l'esmentat (però sense el nom propi) en un doc. de 982: *rivus de Sancto Laurentio* (*Cat.Car.* II, 170.25). Sembla contenir el sufix col·lectiu -ARE, potser en construcció genitiva RIVUS MERDARIS 'riu del merder'. Però val a dir que hi ha encara altres formacions, de sufix poc clar i que sovint alternen en la denominació d'un mateix accident.

○ *Merdanç*, que neix a l'Alt Emp., en dues branques, amunt d'Espolla a l'E. i O. del poble (*GGC* 27, 68: deformat *Merdan IGC* 6^o41×42^o19) i baixant cap a Mollet i Peralada, s'ajunta amb l'Orlina i l'Anyet;

és, doncs, adjacent al *Merdançà*, A(2), i sembla una formació connexa a aquesta i a *Merdançó* (A 4 bis); però no és la forma que hi vaig recollir (a Espolla i a Mollet «la ribera», negant tot altre nom), però a Peralada, espontàniament *mærdáys*, i insistint amb frases (amb la notable omissió d'art.): «avui ha vingut *mærdáys*, i no ha vingut Orlina» (XXII, 62.24, 67.4, 10). No sembla, doncs, que pugui ser una forma artificialiosa ni deguda a mala lectura de la *n*, en escrits. Potser FLUMINCULUM MERDATIUS (O EMERDATIUS), comparatiu neutre 'riuets més brut, o més netejat' (comparant-lo potser amb l'Orlina etc.) (?). No mancaria d'algun suport en les formes *Merdaz* que Balari cita, dels a. 1122, 1161, etc. (infra).

En efecte com a nom d'un riuets del Vallès veiem tot una panòplia de formacions alternants. Jo hi trobo: «riu de *Merdecano*» (lleg. -ç-), citat junt amb *Lliçà*, a. 1057 (*Cart. St. Cugat* II, 275); i Balari (120-1) prop de Mollet i Caldes: «rivunculus q.v. *Merdanciano*», però el 1111: «torrente q.vocant *Merdancio*»; i després van sortint, per al mateix curs d'aigua; 1005: *rio Meritabile*; 1050: *Meritude*; 993 i 1047: *Merdatio*; 1122 i 1161: *Merdaz*; 1123: *Mertat*; i com a forma moderna: *riera de Merdam* (*B.A.Exc.C.* IV, 134).

Més rar és que aquests derivats es diguin d'accidents no fluvials: Roca *Merderela* o *-ereta*, prop de Castelló d'Empúries, a. 1156 (Moreau, LXVIII); 1039, entre Urgellet i Andorra: *Merdosa*, cit. junt amb Cabriacs (*Cart.Tavèrnoles*, 68.11).

¹ On a l'E.Mj. encara es pronunciava -*añ* per -AN': recordem *Begudang*, art. *Begudà*. — ² Verdaguer, jove estudiant encara, no ben decidit a la carrera sacerdotal, i temptejant envers el seu final camí poètic catalaníssim (sota la influència d'adotzenada i decadent poesia castellana), n'havia assajat un petit poema que veiem configurar-se progressivament en els diversos manuscrits que n'exhuma En Garolera en un curiós article de 1994 p.p. AUSA XVI, 51: «las ninetas són bellas / de vora'l *Meder* / --- / todas bellas / y més que totes ellas / la meva hermosa ---»; en una forma posterior, subjugat per l'artificialiosa atracció dels Bécquer i Cia. (c. a. 1860): «Adéu riveras que broteu topacis, / adéu del *Meder* platejadas nimfas / que retratàbeu en miralls de plata / la hermosa *Llivia*.» No cal dir que en tal marc la forma real *Merder* era impossible, i acudia a les deformacions eufemístiques: en la ingènua etapa catalana del principiant, encara respecta almenys l'accentuació correcta en -*ér*; i en la segona, falsejada del tot (lingüística i fonèticament: del món de Clavé al de «Fernando el deseado»!) es deforma àdhuc l'accentuació: segurament així ho feien els provincians carrinclons que (llavors sobretot) encara tenien vara alta (i l'aspiració a la dolça «*Llivia*» també sacrificada...)